

## Aruandeid

Lydia Koidula. Kosjaviinad, ehk kuidas Tapiku pere laulupidule sai. Näitemäng. [Remarkide tõlge Vivian Siirman, Malle Salupere, toim V. Siirman.] [Tallinn:] Postimees Kirjastus, 2020. 119 lk.

2015. aastal avastas Malle Salupere Lydia Koidula monograafia<sup>1</sup> tarbeks uurimistööd tehes Peterburi teatriraamatukogust Koidula neljanda näidendi „Kosjaviinad” käsikirjalise eksemplari. See oli saadetud Peterburi draamatsensorile kinnitamiseks 1880. aasta juuni alguses, vahetult enne seda, kui oli plaanis näidendi esmaettekannet Tallinnas III laulupeol. Tsensor andis küll loa (tegemata käsikirja omalt poolt ühtki märkust), kuid eksemplar ei jõudnudki Tallinnasse tagasi. Käsikirja teeb eriliseks see, et Eesti arhiivides ei leidu teist samasugust, täisrežiiga (remarkidega) täielikku teksti. Säilinud on mitme tegelase osaraamatud ja näidendi lavastaja, Koidula õemehe Heinrich Rosenthali käega tehtud ärakiri. Viimase järgi on valminud ka näidendi senised trükiväljaanded, kuid võrreldes leitud käsikirjaga on sealsed dialoogid jm tekst kärbetega. Poetessi oma

käega kirja pandud eksemplaris saadavad tegelaste kõnet rikkalikud remargid, mis seletavad tegelaste hoiakuid ja lavalist liikumist. Seni polnud teada ka etenduse lavapilt, mõnda monoloogi saatev tegevus, sõnatud tegelased sandarmid jm.

Käesolev väljaanne põhinebki Peterburi leitud tekstiraamatul ja on allikale võimalikult lähedane, et muu hulgas edasi anda tekstile iseloomulikku mitmekeelsust: dialoogid on eestikeelsed, kuid lavastaja jaoks olulised remargid on valdavalt saksakeelsed (kuigi tähele tasub panna, et teksti algul on autor püüdnud neid eesti keeles kirjutada), mõnel pool segakeelsed, dialoogides esineb murdevorme. Remarkide tõlked ja muud kommentaarid on esitatud eraldi veerus. Näidendi kirjutamise ajaks oli juba mindud üle uuele kirjaviisile ja Koidula tekst on seetõttu tänapäevalgi lihtsalt loetav.

Väljaande juhatab sisse käsikirja leidja ja kahtlemata praeguse aja kõige parema Koidula-tundja Malle Salupere eessõna, mis annab ülevaate näidendi sünnist ja teose saatust suunanud tsensuurioludest. Nimelt oli 1875. ja 1878. aastal muudetud teatritükkide tsenseerimise korda: näidende lavastamiseks pidi olema luba Peterburi. Lavastaja Rosenthalil selle kohta nähtavasti teadmist polnud, viimasel hetkel tuli tsensorile ära saata trupi valduses

<sup>1</sup> M. Salupere, Koidula. Ajastu taustal, kaasteeliste keskel. [Tallinn:] Tänapäev, 2017.

olevad ainsad täistekstiga eksemplarid. Selle segaduse tõttu jäi ka näidend laulupeol esitamata. Ehkki Koidula ilmutas huvi näidendiraamatu väljaandmise suhtes, tema eluajal seda ei juhtunud. Tekst jäi käsikirja kuni 1946. aastani ning ametlikult lavastas näidendi esmakordselt Kaarel Ird 1953. aastal.

Malle Salupere sõnul on tegemist päevakajalise originaalloominguga: Koidula on näidendis ära kasutanud nii laulu-

peoelse ärevuse motiivi (Tapiku Tooma mure kehvapoolse viisipidamise pärast tuleb tuttav ette küllap tänapäevastelegi eestlastele) kui ka 1879. aastal tabatud varga Rummu Jüri kuju. Viimase tegutsemine hundina lambanahas ehk riukaliku valekosilasena käivitab näidendi sündmused.

VIVIAN SIIRMAN